

Tanulmány

A GYERMEKI JOGOK ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI⁴

A gyermeki jogok ügyének érvényesítése állami feladat. Ezek a jogok, a gyermeki jogok olyan sajátos jogcsoportjai a magyar jogrendszernek – és azt hiszem, nem csak a magyar jogrendszernek –, amelyeket nem elég deklarálni és melléjük érvényesülni hagyni az általános jogérvényesítési eszközöket, amelyek minden állampolgárnak adottak, hanem, éppen azért, mert itt az érintett csoport nem cselekvőképes – ami azt jelenti, hogy a maga nevében nem képes érvényesíteni, gyakorolni a jogait –, kellene a speciális jogérvényesítési eszközök. Kell az az áttétel, ahogyan eljut a jogalkalmazási hiány, a jogalkalmazási probléma a jogalkotóhoz.

Ahhoz, hogy ez a mechanizmus működjön, jogszabály kell, ahhoz pedig jogalkotás kell. Tehát ahhoz, hogy a gyermeki jogok érvényesülésének esélye legyen, külön jogalkotás kell. Ami hátra van még mindezen eredmények megerősítése mellett, noha az anyagi jogok terén megtörtént az egyezményvel való jogharmonizáció, az eljárási jogok, a jogérvényesítési eszköztár ügyeiben azonban súlyos elmaradásaink vannak.

Néhány példa:

Valamennyi országgyűlési állampolgári jogi biztos közül a gyermeki jogok országgyűlési biztosa lenne jogelméletileg a legmegalapozottabb, mert ez az az állampolgári kör, amely nincs azonos jogérvényesítési helyzetben a többivel. Tehát, ha valakinek, valamely csoportnak indokolt lenne külön állampolgári jogok országgyűlési biztosát kijelölni, akkor az a csoport vagy az elmebetegek csoportja, mert ők még hasonlóak, de az a kör nem mérhető nagyságrendben ehhez a dologhoz, tehát kell gyermeki jogok országgyűlési biztosa.

Mindannyian nagyon-nagyon örülünk, ha a minisztériumokban létrejönnek jogi biztosok, de nem szabad azt gondolni, hogy ezek megoldják az állampolgári jogok, a gyermeki jogok országgyűlési biztosának hiányát. Ugyanis itt azért nincs szó másról, mint hogy a miniszter nagyobb odafigyelésről tesz bizonyosságot, és létrehoz egy önálló szervezetet az egyébként is az ő feladatkörébe eső jogok érvényesülésének az ellenőrzésére, vizsgálatára, de azért ez egy minisztériumi szervezet. Tehát örülünk, legyen minden ágazati minisztériumban jogi biztos, és az működjön, vizsgálódjon, elemezzen, de ekkor nem történik más, mint hogy a miniszter jobban gyakorolja az egyébként meglévő hatáskörét. Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa nem a miniszter alárendeltje, független, az Országgyűlés választja, ami más minőség!

Nagyon hiányzik az ifjúsági és gyermekérdek-egyeztetés rendszere. Ha a jogalkotásba nem kerül be a jogalkalmazási tapasztalat, aminek a jogalkotást megelőző gyermek- és ifjúsági érdekegyeztetés volna a lehetséges módszere, akkor nincs esély arra, hogy a jogalkotás rátaláljon a valóban égető ügyekre.

Még mindig országos ügy és fájó pont az Ifjúsági- és Sportminisztérium kérdése. Amennyire jó dolog volt, hogy önálló minisztériuma lett, ha úgy tetszik, az gyermek- és ifjúsági ügynek, az elmúlt három és fél év alatt annyira látványos módon csak ifjúsági minisztériumként működik, gyermekügyekről szó nincsen az ISM programjaiban,

⁴ Az írás „A gyermekek jogainak érvényesülése az elmúlt tíz esztendőben” című konferencián elhangzott beszéd szerkesztett változata

működésében, olyannyira, hogy még az általa meghatározott stratégiai partnerek között is a nyolcból csak egy gyűjtőszervezet van, egy olyan van, amelybe bekerülhetnek – egyébként nem nagy létszámban meglévő, de azért mégiscsak létező – gyermekszervezetek. Én ezt egész egyszerűen megváltoztatandónak tartom. Gyermek- és ifjúsági minisztériumnak kell lennie, és akkor van esély rá, hogy ha hivatásszerűen ezzel kell foglalkozniuk embereknek, ha ez a dolguk, akkor tán lesz valami eredmény.

Helyben kell lennie hivatalból a gyermekügyekkel foglalkozó állami alkalmazottnak az önkormányzatok mellett, az állami szervek mellett, és megfelelő végzettséggel bíró olyan embereknek kell lenniük, akiknek dolguk ezeket az ügyeket figyelni, jelezni és ellenállni például egy önkormányzati költségvetési döntéskor vagy egy iskola-összevonáskor, ahol hiába mondjuk mi, hogy a legfontosabb szempont az, hogy a jogalkalmazók minden helyen a gyermekek érdekeinek legmegfelelőbb döntést hozzák, mondjuk egy iskola bezárásakor, valószínűleg az a legutolsó szempont, hogy a 24 fős osztálylétszám 36-ra fog emelkedni, mert ha nincs pénz, nincs pénz. Ha az önkormányzati döntéskor, az önkormányzati ülésen vagy annak előkészítéseként van egy ember, akinek a dolga – és persze státuszából megengedhetően független is –, hogy a gyermeki jogok érvényesítésében működjön közre, akkor tán nagyobb esély van a döntések befolyásolására.

Összefoglalóan: a gyermeki jogok érvényesítésének speciális eszköztárát kell megteremteni ahhoz, hogy ne csak lágyszívű, hogy úgy mondjam, anekdotázó módon beszéljünk ezekről az ügyekről.

Bíró Endre